

HØRINGSSVAR FRA UNGE KUNSTNERES SAMFUND

Utkast til temaplanen *En kulturby for alle: sammen for økt deltakelse*

Unge Kunstneres Samfund (UKS) takker for muligheten til å komme med innspill til temaplanen «En kulturby for alle: sammen for økt deltakelse».

Vi deler Oslo kommunes mål om at kunst og kultur skal være reelt tilgjengelig for alle, og for at hele befolkningen skal ha tilgang til kunstneryrket. Det å oppleve kunst direkte eller formidlet av profesjonelle kunstnere og kunstinstitusjoner gir en særegen inngang til kreativ utvikling, skapende arbeid og felles kultur. Det er avgjørende for et åpent og tilgjengelig kunst- og kulturliv at det finnes en robust og velfungerende kulturell infrastruktur i Oslo.

Utkastet til temaplan gir en overordnet beskrivelse av kommunens overordnede mål for kultursektoren, og legger stor vekt på samarbeid mellom institusjonene og frivilligheten. Grunnlaget for et levende kultur- og kunstliv legges av de profesjonelle kunstnerne som skaper den kunsten som blir gjenstand for videre formidling eller annen bruk. Kommunen har både gjennom sine egne institusjoner og de som mottar driftstilskudd over kommunebudsjettet mulighet til å legge opp til bredere formidling, og tettere samarbeid med både skoleverket og frivilligheten. UKS ønsker velkommen en økt bruk av kunst og kunstnerisk kompetanse. Bruk av kunst og kunstneres arbeid må imidlertid følges av rimelig kompensasjon for denne bruken, og vi forventer at økte ambisjoner på vegne av den kulturelle infrastrukturen følges av tilsvarende styrking av kulturtilskuddene.

- Vi ber om at kommunens rolle og ansvar for å tilrettelegge for kulturell infrastruktur defineres og forankres i en kommunedelplan for kunst og kultur, hvor det fastsettes normer for dekningsgrad og andre resultatmål.
- Vi ber om en økning i driftsmidlene til institusjonene som mottar kulturtilskudd som står i forhold til den verdien de leverer til kunstbyen Oslo.
- Vi ber om at det legges opp til økt bruk av kommunens lokaler til atelierer og produksjonslokaler.

Steffen Håndlykken
Styreleder UKS

Forankring av infrastrukturkravet i kommunedelplan for kunst og kultur

Myndighetenes ansvar for at ytringsfriheten kan tas i bruk er beskrevet i Grunnlovens §100, sjette ledd, som i ytringsfrihetssammenheng kalles infrastrukturkravet: «Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.» Friheten fra inngrep i ytringer må ledsages av reelle ytringsmuligheter for kunstnere. Ytringsfrihetskommisjonen skrev i 2022 om infrastrukturkravet at «den kunstneriske produksjonen og mottakelsen fordrer et finmasket nett av institusjoner og arenaer».¹

Kulturlova sitt formål er «å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktiviteter og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk». Vi ber om at kommunens ansvar for å tilrettelegge for kulturell infrastruktur defineres og forankres i en kommunedelplan for kunst og kultur, hvor det fastsettes normer for dekningsgrad og andre resultatmål.

Forankring i kommuneplanen vil sikre at lokaler til kunst- og kultur ved regulering av områder og sørge for at hensyn til HMS, universell utforming og kommunens områdeplaner blir ivaretatt. Det vil også bidra til langsiktighet og forutsigbarhet, både for aktørene selv og for deres publikum. Vi ser verdien av en forpliktende kommunedelplan, som vil være mer i tråd med intensjonen i Kulturlova enn en rådgivende kulturbehovsplan.

Det er positivt at kommunen ønsker en kartlegging av den kulturelle infrastrukturen, og kartleggingen som ble gjort i 2018 gir et godt bilde av situasjonen som det vil være verdifullt å bygge videre på.

Forutsigbarhet for aktører og institusjoner

Kartleggingen av Oslos kulturelle infrastruktur i 2018 viste at den «kulturelle infrastrukturen er i all hovedsak privat eid. Av samtlige lokaler er kun en knapp tiendedel kommunalt eid (43 lokaler). Den største andelen av kommunalt eierskap finnes på det visuelle kunstfeltet, her er 27 av 179 lokaler kommunalt eide.»² Infrastrukturen utgjør imidlertid mer enn bare vegger og tak over hodet

¹ NOU 2022:9 «En åpen og opplyst offentlig samtale: Ytringsfrihetskommisjonens utredning» s

² *Oslos kulturelle infrastruktur*, 2019, Kulturetaten, Oslo kommune, s. 6

for institusjoner, fellesverksteder og atelierfelleskap. Det er driftsmidlene som gjør institusjonene i stand til å ivareta oppgavene sine og gi rimelig betaling til både faste ansatte og utstillere.

Et notat fra Kunsthallene i Norge 20. oktober 2023 tegner et dramatisk bilde av situasjonen for deres medlemmer, som er noen av de mange mellomstore institusjonene som arbeider med produksjon og formidling av helt ny samtidskunst i Norge. De ser at satsningen på de store museene har vært ledsaget av en underfinansiering av resten av feltet som har gitt utslag i lønnsutviklingen for de ansatte:

Gapet mellom store og små institusjoner har økt eksponentielt de siste 7 årene. For et stort museum har den årlige finansieringsøkningen fra 2015 til 2022 vært 123%; for en liten institusjon har økningen vært 25% prosent.

Gjennomsnittlig lønnsøkning i en stor institusjon har vært 25% de siste 7 årene, mens i en liten institusjon har lønnen vokst med under 2%. KPI vokste med 23%. Det er ikke noe galt med at et stort museum øker lønningene med 25%. Problemet er 2%. Det er en dramatisk situasjon.³

Arbeidet med å utvikle og gjennomføre kunstformidling som sikrer mangfold og tilgjengelighet på kunstfeltet hviler i stor grad på de faste ansatte ved kunstinstitusjonene. Samarbeid mellom institusjonene, eller med frivilligheten, fordrer at de har tilstrekkelig stabskapasitet til å initiere og følge opp felles satsninger. Antallet arrangementer og formidlingsprosjekter ved institusjonene har de seneste årene økt formidabelt, i takt med samfunnets forventninger om levende og utadvendte kunstinstitusjoner. Dessverre har ikke driftstilskuddene økt tilsvarende, og mange institusjoner står nå i et umulig valg mellom å kutte program eller kutte ansatte til å gjennomføre programmet.

Billedkunstnerne i Oslo, Fellesverkstedet, Fotogalleriet, Kunstnerens Hus, Norske tekstilkunstnere, Norsk billedhoggerforening og UKS, kartla nylig 23 slike institusjoner som sto for 159 utstillinger og 600 arrangementer, med totalt 150.000 besøkende i 2022.⁴ I et åpent brev fra 34 kunstinstitusjoner til bystyret i

³ Antonio Cataldo, «Gapet øker og økosystemer forsvinner» notat fra Kunsthallene i Norge, 20. oktober 2023

⁴ Kartleggingen ble presentert i møte med Byråd for kultur, idrett og frivillighet og leder for kultur- og utdanningsutvalget 9. januar 2023. Resultatene fra kartleggingen og oppsummering av møtet sendt per epost fra Steffen Håndlykken til byrådsavdelingen 9. januar 2023.

Oslo beskriver institusjonene selv situasjonen som dramatisk: «Disse aktørene må nå fryse lønninger, kutte i virksomhet og årsverk.»⁵

UKS står blant signaturene i brevet, og står ved konklusjonen om at kulturtilskuddene «må spisses slik at den treffer der kunsten skapes og publikumsmøtene skjer. Driftstilskudd til kunst- og kulturinstitusjoner – Visuell kunst må trappes opp med 20 millioner kroner for å nå målene i kunstplanen.»

Økt bruk av midlertidige bygg til atelierer

Oslo kommune har en overordnet kulturpolitisk ambisjon om å sørge for gode vilkår for produksjon og visning av kunst, beskrevet i Oslo kommunes kunstplan. Under mål 2 heter det: «Gjennom økt satsing på infrastruktur, arbeidsplasser og visningsmuligheter, vil byrådet styrke Oslo som arbeidssted for kunstnere».

Boligprisene stiger, strøm og levekostnader øker, og næringslokaler i sentrum forsvinner. At kunstnere kan bo og arbeide i Oslo er nøkkelen til et levende kunstmiljø i hovedstaden. Byrådserklæringen legger opp til bruk av midlertidige lokaler i kommunens eie for å løse atelierkrisen i Oslo, men for at *midlertidighet* skal kunne gi *forutsigbarhet* er det avgjørende at volumet i ordningen er stort nok til at ikke mange kunstnere presses ut av de kommunale ordningene på samme tid.

Billedkunstnerne i Oslo har foreslått en ny atelierordning for byens kunstnere i et notat til byråd for kultur, idrett og frivillighet 26. oktober 2022 «Om opprettelse av Oslo bys atelierordning». Forslaget sier at en prosent av bygningsmassen i Oslo kommunens eie skal settes av til permanent subsidierte atelier for det visuelle feltet. BO skriver i sin begrunnelse:

- *Det samlede arealet av bygg i kommunens eie tilsvarer ifølge Oslobygg KF 2,7 millioner kvadratmeter. 1 prosent tilsvarer 27 000 kvadratmeter. Kulturetaten har selv meldt at det trengs rundt 20 000 kvadratmeter, og har stilt seg positive til ordningen.*⁶

⁵ «Ingen kunstby uten infrastruktur» åpent brev fra 34 kunstinstitusjoner publisert 27. september på <https://kunstavisen.no/artikkel/2023/ingen-kunstby-uten-infrastruktur>

⁶ Billedkunstnerne i Oslo, notat til byrådet: «Om opprettelse av Oslo bys atelierordning» 26. oktober 2022

UKS støtter forslaget fra BO, og ser at midlertidig bruk av kommunale bygg vil avhjelpe den umiddelbare ateliermangelen i påvente av at regulering og nybygg gjør seg gjeldende.

Gode møteplasser, kulturaktivitet og kulturell infrastruktur i hele byen

UKS åpnet i januar 2023 i nye utvidede lokaler i historiske Søylen teater i Keyzers gate 1. Nye og større lokaler gjør oss i stand til å ta i mot publikum på mer tilrettelagte måter og til å inngå flere og mer omfattende samarbeid. Et av våre mål for UKS i de nye lokalene er å være en «møteplass» for kunstnere og publikum, og vi ser at våre ambisjoner i stor grad sammenfaller med utkastet til temaplan. I løpet av det første året har vi gjennomført debatter, møter og et humanitært kunstsalg – og vi har gjennomført en større utstilling og sommerskole i samarbeid med Frame Finland. Vi har søkt om et DKS-prosjekt i samarbeid med dansefestivalen Coda - vi er vertskap for gjestekuratorer fra New York i samarbeid med amerikanske NADA og det norske konsulatet i NY – og vi har en rekke større og mindre samarbeid.

Fra i år er UKS del av Blikkåpner-prosjektet, som er initiert av Sparebankstiftelsen, hvor vi, sammen med med Astrup-Fearnley og Kunstneres Hus, har ansatt en gruppe på 15 unge formidlere mellom 16-19 år. Blikkåpnerne bidrar til kunnskapsutveksling begge veier - vi lærer om ungdom, og de gjør kunstscenen tilgjengelig for flere.

Hvert år engasjeres et nytt kull med 15 Blikkåpnerne. Ungdommene er mellom 16 og 19 år og får ett års betalt deltidsjobb på ca. fire timer per uke, fordelt mellom de tre institusjonene. Ungdommene representerer Oslos 15 bydeler og samarbeider om å nå ut til andre unge gjennom å lage arrangementer og innhold. Blikkåpnerne bruker sine egne erfaringer og interesser som utgangspunkt for å formidle kunst.

Programmet er inspirert av Blikopeners på Stedelijk Museum i Amsterdam, og er en del av et større samarbeid mellom flere kunstinstitusjoner på Østlandet. Prosjektet finansieres med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB.

UKS har som et av våre prinsipper å medvirke til at unge kunstnere tidlig i sin praksis har mulighet til å ta aktiv del i kunstfeltet. Økt samarbeid med skoler, fritidsklubber og andre kulturaktører over hele byen vil bidra positivt til arbeidet vårt. Vi ønsker videre dialog om hvordan vi kan være en foregangsinstusjon som bidrar til økt mangfold og inkludering på det visuelle kunstfeltet i Oslo.

